

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004, ECLI:CZ:NS:2005:32.ODO.382.2004.1

Číslo: 65/2005

Právní věta: Vydání usnesení podle ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř. není v případě uvedeném v ustanovení § 114b odst. 2 o. s. ř. (při rozhodnutí o věci platebním rozkazem) podmíněno tím, že to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2005

Spisová značka: 32 Odo 382/2004

Číslo rozhodnutí: 65

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy: § 114b odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.
§ 114b odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne 10. 12. 2003 potvrdil rozsudek pro uznání ze dne 19. 8. 2003, kterým O k r e s n í s o u d P r a h a – západ uložil žalovanému zaplatit žalobkyni částku 337 500 Kč s příslušenstvím, představující nezaplacené splátky poskytnutého úvěru, dohodnutý úrok a úrok z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

V odůvodnění svého rozsudku odvolací soud uvedl, že ve věci rozhodl soud prvního stupně na základě fikce uznání nároku v souladu s ustanoveními § 114b a § 153a o. s. ř., když v platebním rozkazu též žalovaného vyzval, aby se v případě podání odporu k věci vyjádřil s poučením, že pokud tak bez vážného důvodu včas písemně neučiní a ani ve stanovené lhůtě nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, bude mít za to, že žalovaný žalobní nárok uznává a že soud rozhodne rozsudkem pro uznání. Jelikož žalovaný, který podal odpor proti vydanému platebnímu rozkazu, na výzvu k vyjádření nijak nereagoval, soud prvního stupně žalobě rozsudkem pro uznání zcela vyhověl.

Odvolací soud, poukazuje i na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Odo 616/2003](#) vydaný v jiné věci, vysvětlil, že je právně nevýznamné, zda soud zvolí pro výzvu podle § 114b o. s. ř. formu samostatného usnesení, či ji učiní v rámci vydaného platebního rozkazu.

Odvolací soud nepřisvědčil dovolateli, pokud namítal neexistenci zákonných předpokladů pro vydání výzvy s poukazem na to, že to povaha věci ani okolnosti případu nevyžadovaly. Ačkoli odvolatel

vycházel z ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř., postupoval soud prvního stupně podle druhého odstavce téhož ustanovení, který je v poměru kvalifikované skutkové podstaty k odstavci prvnímu. Je-li v § 114b odst. 2 o. s. ř. odkaz na první odstavec, je třeba jej podle odvolacího soudu chápat pouze jako odkaz na možnost vydat usnesení s kvalifikovanou výzvou, když předpoklady vycházejí z § 172 o. s. ř., který upravuje specifické podmínky pro rozhodnutí ve věci samé platebním rozkazem.

Odvolací soud zdůraznil, že výzva dle § 114b odst. 2 o. s. ř. spolu s platebním rozkazem není podmíněna tím, že by šlo o složitější věc nebo to vyžadovaly okolnosti případu. Jejím jediným předpokladem je splnění podmínek pro vydání platebního rozkazu, tj. zejména, že je v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžitého plnění a uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem, jež byly v souzené věci naplněny.

Rozsudek odvolacího soudu v obou jeho výrocích napadl žalovaný dovoláním, opíraje jeho přípustnost o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., z důvodu nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Dovolatel označil napadené rozhodnutí za zásadně právně významné v řešení otázky, zda vyzývací usnesení podle § 114b odst. 1, 2 o. s. ř. lze vydat jako jeden z výroků platebního rozkazu za situace, kdy sice jsou splněny předpoklady pro vydání platebního rozkazu, ale nejsou naplněny předpoklady uvedené v § 114b odst. 1 o. s. ř. spočívající v povaze věci či okolnostech případu. Tuto otázku, která nebyla podle dovolatele dosud v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, řešil dle jeho mínění odvolací soud v rozporu s hmotným právem. Názor odvolacího soudu, že při vydání platebního rozkazu je jediným předpokladem pro vydání výzvy podle § 114b odst. 1 o. s. ř. splnění podmínek pro jeho vydání, označil za nesprávný. Má za to, že soud může i v takovém případě uvedenou výzvu učinit pouze při splnění podmínek uvedených v citovaném ustanovení, tj. odůvodňuje-li to povaha věci či okolnosti případu.

Dovolatel argumentuje na podporu svého názoru tím, že usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. je institutem přípravy prvního jednání ve sporném řízení, takže účelem výzvy dle § 114b je zajistit, aby věc mohla být při prvním jednání rozhodnuta. Skutečnost, zda byl či nebyl vydán platební rozkaz, nemá podle dovolatele v případě podání odporu proti platebnímu rozkazu na přípravu prvního jednání žádný vliv. Nespátňuje proto důvod k tomu, aby vydání platebního rozkazu ve věci bylo dostatečnou podmínkou pro vydání vyzývacího usnesení dle § 114b odst. 1 o. s. ř. i bez naplnění předpokladů v něm uvedených. Opačný výklad by navíc podle dovolatele bez objektivních důvodů zakládal dvojí režim pro možnost uložení povinnosti dle § 114b odst. 1 o. s. ř., neboť splnění podmínek pro vydání takové výzvy by záviselo na tom, jak se v konkrétní věci zachová soud, tj. zda rozhodne ve věci platebním rozkazem či nikoli. Má za to, že pro jeho názor svědčí i jazykový výklad § 114b odst. 2 o. s. ř., z něhož jednoznačně vyplývá odkaz na celý jeho první odstavec. S ohledem na závažnost důsledků (fikce uznání nároku pro žalovaného) spojených s nesplněním výzvy podle § 114b odst. 1 o. s. ř. se domnívá, že možnost vydat usnesení podle § 114b odst. 2 o. s. ř. i bez splnění podmínek v jeho prvním odstavci by musela být v jeho druhém odstavci výslovně uvedena.

Dovolatel zastává názor, že v souzené věci nedošlo k naplnění zákonných předpokladů k vydání usnesení podle § 114b odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 114b odst. 1 o. s. ř., neboť i při rozhodnutí věci platebním rozkazem lze žalovaného vyzvat k vyjádření pouze tehdy, vyžaduje-li to povaha věci či okolnosti případu. Taková situace však podle dovolatele nenastala. Předmětný spor po skutkové ani právní stránce svojí obtížností nevybočuje z běžných sporů z úvěrových smluv, naopak jde o věc spíše jednodušší. Jelikož její povaha nezbytně nevyžadovala, aby soud měl k dispozici pro účely přípravy prvního jednání stanovisko žalovaného, neodůvodňovala ani vydání usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. Totéž platí podle dovolatele i pro okolnosti předmětného sporu. Soud měl podle jeho názoru postupovat výzvou k vyjádření podle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Dovolatel navrhl, aby odvolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dle vyjádření žalobkyně není dovolání přípustné, neboť právní otázka, zda je nutné žalovaného vyzvat k vyjádření samostatným usnesením či v rámci vydaného platebního rozkazu, jejíž vyřešení mělo podle dovolatele přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. založit, již byla judikaturou dovolacího soudu, na niž odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku odkazoval, vyřešena a odvolací soud ji v souzené věci posuzoval shodně. Proto navrhla, aby dovolání žalovaného bylo odmítnuto jako nepřípustné.

Jelikož řízení před soudem prvního stupně bylo zahájeno po 1. 1. 2001, uplatní se pro dovolací řízení – v souladu s body 1., 15. a 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2001.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen v pořadí první rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé a dovolací soud spatřuje zásadní právní význam napadeného rozhodnutí v řešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, totiž zda i usnesení podle § 114b odst. 2 o. s. ř. může být soudem vydáno jen tehdy, vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, jak je tomu v případě usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř.

Dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti), jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (srov. § 242 odst. 3, větu druhou, o. s. ř.). Tyto vady však dovolatelem namítány nejsou a dovolací soud je z obsahu spisu neshledal.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (srov. § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.), přičemž v mezích řešené právní otázky prověřil správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu sice správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 114b odst. 1, věty první, o. s. ř. vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, může předseda senátu, s výjimkou věcí, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2), a věcí uvedených v § 118b a § 120 odst. 2, místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a), nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení.

Podle ustanovení § 114b odst. 2 o. s. ř. usnesení podle odstavce 1 může být vydáno, i když soud rozhodl o věci platebním rozkazem. Lhůtu k podání vyjádření v tomto případě soud určí až ode dne podání odporu proti platebnímu rozkazu.

Konečně podle § 114b odst. 5 o. s. ř. jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle odstavce 1 včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává; o tomto následku (§ 153a

odst. 3) musí být poučen.

Ustanovení § 114b o. s. ř. bylo zavedeno zákonem č. 30/2000 Sb., kterým byl zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 1. ledna 2001 novelizován. Touto novelou byla mimo jiné podstatně změněna právní úprava postupu soudu prvního stupně při přípravě jednání a při vlastním projednávání věci samé. Smyslem a cílem přijatých změn bylo též posílit odpovědnost účastníků řízení za jeho výsledek se záměrem zrychlit řízení ve věci v prvním stupni a racionalizovat jeho průběh. Úkolem soudu je připravit jednání tak, aby při něm mohla být věc projednána a aby ji bylo možno rozhodnout zpravidla při prvním jednání. Smyslem přípravy jednání ve sporném řízení je tak určit okruh právně významných skutkových okolností, které jsou mezi účastníky sporné a které tak budou předmětem dokazování, jakož i zajistit obstarání důkazů, jejichž provedení účastníci k prokázání svých tvrzení navrhli, ale nemohou je sami předložit (např. stanoviska úřadů, vyžádání důkazů od třetích osob, připojení soudních spisů). V ustanovení § 114a a § 114b o. s. ř. jsou pak stanoveny některé prostředky a metody, jejichž pomocí lze cíle vlastní přípravy jednání dosáhnout.

Jelikož okruh sporných skutečností nelze určit bez součinnosti žalovaného, vychází zákon v zájmu hospodárnosti a efektivity řízení ze zásady, že také žalovaný musí být zavázán již ve stadiu přípravy jednání vyjádřit se ve věci. Tuto povinnost mu soud ukládá výzvou podle § 114b odst. 1, resp. podle § 114b odst. 2 o. s. ř., pod fikcí uznání nároku (§ 114b odst. 5 o. s. ř.).

Ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř. je institutem přípravy prvního jednání ve sporném řízení, které v odůvodněných případech – vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu – dává soudu možnost, s výjimkou věcí tímto ustanovením vyloučených, vyzvat účastníka pod fikcí uznání nároku k písemnému vyjádření.

Z ustanovení § 114b odst. 2 o. s. ř. vyplývá, že soud může usnesením podle odstavce 1 žalovanému uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil, vždy, jestliže o nároku uplatněném v žalobě rozhodl v souladu se zákonem platebním rozkazem. Ve věcech, v nichž nelze vydat usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř., tedy ve věcech uvedených v § 118b, § 120 odst. 2 o. s. ř., jakož i ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.), nepřichází zpravidla vydání platebního rozkazu v úvahu a nemusí být splněny ani jindy nezbytné předpoklady, že to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu. Tento závěr lze opřít o jazykový výklad samotného znění § 114b odst. 2 o. s. ř. Jestliže v něm zákonodárce použil slovního spojení „usnesení podle odstavce 1“ (a nikoliv například „usnesení za podmínek podle odstavce 1“), je třeba souhlasit s odvolacím soudem, že tento odkaz je třeba chápat pouze jako odkaz na možnost vydání usnesení s kvalifikovanou výzvou, když předpoklady jeho vydání vycházejí z § 172 o. s. ř. Slovní spojení „usnesení podle odstavce 1“ lze tudíž jazykově vykládat pouze tak, že v případě usnesení podle § 114b odst. 2 o. s. ř. musí jít o usnesení s obsahem a náležitostmi podle odstavce 1, nikoliv však za podmínek (předpokladů) podle odstavce 1. Úmyslem zákonodárce tak nebylo vázat možnost postupu podle § 114b odst. 2 o. s. ř. i na splnění předpokladů, za nichž lze vydat usnesení podle odstavce 1 (shodně srov. Drápal, L., Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy 5/2002 – mimořádná příloha).

K tomuto závěru lze dospět i systematickým výkladem předmětného ustanovení.

Ustanovení § 114b odst. 2 o. s. ř., na rozdíl od jeho odstavce 1, míří zcela na jinou procesní situaci, kdy je výzva k vyjádření vydávána s platebním rozkazem a současně s ním je i žalovanému doručována. Ze vzájemné provázanosti platebního rozkazu a usnesení podle § 114b odst. 2 vyplývá, že obě tato rozhodnutí je třeba žalovanému doručit jedinou zásilkou, popřípadě obě tato rozhodnutí musí být pojata do jediné listiny. Povinnost žalovaného vyjádřit se ve věci a připojit listinné důkazy, popřípadě označit důkazy k prokázání tvrzení, je žalovanému ukládána „podmíněně“, tedy za

předpokladu, že podá proti platebnímu rozkazu odpor. Povinnost vyjádřit se splní žalovaný jak tím, že v odůvodnění odporu uvede skutkové okolnosti, na nichž staví svou obranu, a označí důkazy, tak tím, že odpor neodůvodní a v určené lhůtě se ve věci vyjádří samostatným kvalifikovaným podáním.

Podle ustanovení § 172 odst. 1, věty první, o. s. ř. může soud i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz jen tehdy, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem. Platební rozkaz pak nelze vydat v případech uvedených v druhém odstavci téhož ustanovení.

Platební rozkaz tak lze vydat jen v případě, jsou-li současně splněny dvě podmínky – předmětem žalobního nároku je peněžité plnění a právní posouzení skutečností uvedených žalobcem vede k závěru, že žaloba je důvodná v plném rozsahu. Uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem pouze v případě, že jejich posouzení samo o sobě vede k právnímu závěru o důvodnosti žalobního návrhu. Platebním rozkazem lze tedy rozhodnout jen tak, že žalobě bude zcela vyhověno; zamítnutí žaloby, byť jen zčásti (například v požadavku na přisouzení příslušenství jistiny), je formou platebního rozkazu vyloučeno.

Jestliže lze vydat platební rozkaz jen za situace, kdy žalobní nárok vyplývá ze žalobních tvrzení, jsou pro případ vyzývacího usnesení při rozhodnutí věci platebním rozkazem (§ 114b odst. 2 o. s. ř.) stanoveny v tomto směru přísnější požadavky než v případě výzvy podle § 114b odst. 1 o. s. ř. Nelze proto souhlasit s tvrzením dovolatele, že by možnost postupu podle odstavce 2 bez naplnění předpokladů uvedených v odstavci 1 zakládala bez objektivních důvodů dvojí režim pro vydávání vyzývacího usnesení s tím, že by splnění podmínek pro vydání výzvy záviselo na tom, jak se v konkrétní věci zachová soud, tj. zda rozhodne ve věci platebním rozkazem či nikoliv.

Odlišná procesní situace při vydání výzvy podle § 114b odst. 2 o. s. ř. (na rozdíl od odstavce 1) spočívá též v tom, že se tato výzva svými důsledky uplatní pouze tehdy, pokud podá žalovaný odpor. Pokud tak neučiní, platební rozkaz nabude právní moci, není k čemu se vyjadřovat a lhůta k podání vyjádření nezačne vůbec běžet. Podá-li žalovaný odpor, ve kterém vyličí rozhodující skutečnosti, na nichž staví svou obranu, splní svou povinnost vyjádřit se tím, že odpor takto odůvodní. Jestliže však žalovaný využije zákonné možnosti podat odpor neodůvodněný, resp. nevyličí rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, je sice zřejmé, že žalovaný se žalobou nesouhlasí, ale nejsou známy důvody jeho nesouhlasu. Pokud by soud za této situace neměl možnost „donutit“ účastníka k věcnému vyjádření, nemohlo by dojít k naplnění účelu přípravy jednání. Soud by v takovém případě nemohl stanovit okruh sporných a nesporných skutečností, ani učinit příslušné kroky k obstarání potřebných důkazů. I tato procesní situace odůvodňuje závěr, že vydání usnesení podle § 114b odst. 2 o. s. ř. není podmíněno tím, zda-li to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu.

S ohledem na výše uvedené dospěl dovolací soud k závěru, že odvolacímu soudu, který v souzené věci nepodmiňoval výzvu vydávanou podle § 114b odst. 2 o. s. ř. spolu s platebním rozkazem zvláštní povahou věci či okolnostmi případu a za jediný předpoklad pro její použití požadoval splnění podmínek pro vydání platebního rozkazu (ve sporu jde o peněžité plnění a v žalobě jsou uvedeny všechny skutečnosti, z nichž vyplývá oprávněnost žalobního nároku), žádné právní pochybení vytýkat nelze.

Lze tedy uzavřít, že dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. nebyl naplněn. Protože právní posouzení věci v řešení otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, je správné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání žalovaného zamítl (§ 243b odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.).